

DET NATURLIGE SEMANTISKE METASPROG [V6, 17. MAR 2023]

Det Naturlige Semantiske Metasprogs ordforråd kaldes 'semantiske primer'. Kortet viser de danske eksponenter og nogle af de mest basale kombinationsmuligheder. Der findes flere muligheder for kombinatorik end de muligheder der vises her. I nogle sprog kan to primer udtrykkes ved det samme ord (fx FØLER og HØRER, NOGET og DEL), og sommetider kan primer have to eller flere eksponenter (allolexer), som det fx er tilfældet med noget og ting eller nogen og person i dansk. Nogle gange kan kombinationer af to eller flere primer udtrykkes ved et enkelt ord fx *samtidigt (på samme tidspunkt), eller *sådan (som det her). Dette kaldes portmanteau og er markeret med asterisker. [hello@nsm-approach.net; clevisen@ruc.dk]. På <https://nsm-approach.net> kan du finde flere resurser og materialer.

JEG~MIG jeg vil gøre/vide/sige noget jeg vil gerne ha' det, jeg vil ikke ha' det jeg ved det ikke der kan ske noget dårligt for mig én som mig	DU~DIG jeg vil have at du gør/ved/siger noget der kan ske noget dårligt for dig du er en person som mig	NOGEN~PERSON den her person, den samme person, en anden person, den her anden person nogen gør/siger noget
NOGET~TING den her ting, den samme ting, en anden ting noget stort, noget småt noget af en slags	KROP folks kroppe én slags krop, to slags kroppe der skete noget dårligt inde i nogens krop nogen føler noget i kroppen	FOLK~MENNESKER de her mennesker, mange mennesker, nogle mennesker, få mennesker mange mennesker tænker sådan: ... folk kan sige... én slags mennesker
SLAGS én/to/mange slags mennesker den her slags, den samme slags, en anden slags, den her anden slags, noget/nogen af én slags én slags sted	(HAR) DELE folks kroppe har mange dele en/to af de her dele... en ting af den her slags har to/mange dele den her del, den samme del, den her anden del	ORD mange ord, andre ord, ét ord én slags ord sige noget (ikke) med ord, sige noget med andre ord sige de her ord

DEN HER~DET HER den her person/ting, de her mennesker, den her slags, den her del på det her tidspunkt, på det her sted på grund af det her det er sådan: ...	SAMME den samme person, den samme ting, den samme slags på samme tid, på samme sted nogen siger/gør/tænker/ved/vil have/ føler det samme	ANDEN~ANDET en anden, noget andet, et andet tidspunkt, et andet sted nogle andre slags, nogle andre dele den her anden slags, den her anden del, den her anden person, den her anden ting
EN/ÉN~ET en person, en ting, én slags én af de her dele én af de her ting/mennesker på et sted, på et tidspunkt noget af én slags én ting mere	TO to personer, to ting, to slags to af de her dele noget af den her slags har to dele to af de her ting/mennesker to ting mere	MEGET~MANGE mange mennesker, mange ting, mange slags folks kroppe har mange dele mange gange, på mange steder meget af den her ting (fx vand) meget mere, mange flere
ALLE~ALT alle mennesker, alle ting, alle slags, alle de her dele altid, på alle steder alt det her (fx vand)	NOGLE~NOGET nogle mennesker, nogle ting, nogle slags nogle af de her dele nogle af de her ting/mennesker nogle gange, på nogle steder noget af det her (fx vand)	LIDT~FÅ få mennesker, få ting lidt af det her (fx vand) meget lidt, meget få

TID~TIDSPUNKT ~NÅR~DA~GANGE på det her tidspunkt, på samme tid, på et andet tidspunkt, på det her andet tidspunkt, nogle gange, mange gange på det tidspunkt når/då ...	NU der sker noget her nu når jeg siger det her nu ...	ØJEBLIK det sker på ét øjeblik et øjeblik før, et øjeblik efter i det her øjeblik
ET STYKKE TID et stykke tid før, et stykke tid efter, det sker sådan i et stykke tid nogen gør det her i et stykke tid	LÆNGE længe før længe efter meget længe	KORT TID kort tid før kort tid efter meget kort tid
FØR før det her et stykke tid før kort tid før længe før	EFTER herefter et stykke tid efter kort tid efter længe efter	

VIL (GERNE)~VIL HAVE jeg vil (gerne) have det her nogen vil (gerne) have noget nogen vil (gerne) sige/vide/gøre noget nogen vil have en anden person til at gøre/vide/sige noget nogen vil have noget til at ske jeg vil meget gerne have det	VIL IKKE~VIL IKKE HAVE jeg vil ikke have det nogen vil ikke have det her nogen vil ikke gøre/sige noget nogen vil ikke have noget til at ske	FØLER nogen føler noget (godt/dårligt) nogen føler noget (godt/dårligt) i en del af kroppen nogen føler sådan
GØR nogen gør noget (mod en anden person) nogen gør noget med noget andet/en del af kroppen nogen gør noget sammen med en anden person nogen gør noget godt (for en anden person)/dårligt (mod en anden person)	SIGER jeg siger: ... nogen siger noget (godt/dårligt) (til en person) nogen siger noget (godt/dårligt) (om en person/noget) nogen siger noget som det her: "-." nogen siger noget med ord nogen siger et ord til nogen	VED jeg ved det den her person ved det den her person ved noget (mange ting) om nogen/noget folk kan vide det [jeg ved at... = det er sådan : ..., jeg ved det]
SER nogen ser nogen/noget (et sted) folk kan (kan ikke) se godt på det her sted nogen/folk kan/kan ikke se den her ting folk kan se det her sted	HØRER nogen hører noget folk kan føle noget dårligt når de hører det her ord	TÆNKER nogen tænker på en anden/noget nogen tænker noget godt/dårligt om en anden/noget nogen tænker sådan: "-." mange mennesker tænker sådan: "-."

SKER der sker noget der sker noget for nogen der sker noget med noget der sker noget et sted der sker noget i nogen/noget	ER (ET STED) der er nogen et sted der er noget et sted nogen er sammen med en anden person	LEVER nogen lever længe mange mennesker lever på det her sted den her person lever sammen med en anden person det er godt hvis nogen lever sådan	DØR alle mennesker dør på et tidspunkt den her person døde på det her tidspunkt/på det her sted efter en person dør: ...
DER ER der er noget på det her sted der er en person på det her sted der er to/mange slags ...	ER (NOGEN/NOGET) den her person er en person som mig det her er én slags af noget det her er noget stort/småt jeg ved hvem den her person er	(ER) MIN den her ting (kniv, trøje, etc.) er min [den her ting er en andens = en anden person kan sige om den her ting: "den er min"]	

BEVÆGER SIG nogen bevæger sig (på det her sted) noget bevæger sig på det her sted dele af den her persons krop bevæger sig som den her person vil have	RØRER noget rører noget andet (et sted) noget rører en del af en persons krop en person/folk kan/kan ikke røre den her ting	INDE I inde i den her ting inde i den her del af nogens krop
--	---	---

HVOR~STED (på) det her sted, (på) det samme sted, et andet sted, (på) det her andet sted nogle steder, mange steder på stedet hvor ... der er mange steder i/på det her sted	HER der sker noget her nu folk her	
OVER over det her sted langt over det her sted en person over andre mennesker	UNDER under det her sted langt under det her sted	PÅ (ÉN) SIDE på den her side, på den samme side på én side, på to sider på alle sider
TÆT PÅ tæt på det her sted tæt på nogen	LANGT FRA langt fra det her sted langt over/under det her sted	

IKKE ikke godt, ikke dårligt ikke sådan jeg ved det ikke nogen kan ikke gøre det her	KAN der kan ske noget (godt/dårligt) den her person kan (ikke) gøre det nu nogen kan ikke gøre noget nogen kan ikke ikke ('skal') gøre noget det kan være sådan: ...	FORDI~PÅ GRUND AF på grund af det her der skete fordi den her person gjorde noget før ... ikke på grund af noget andet
HVIS hvis det sker på den her måde et stykke tid,... hvis du gør det her,... hvis nogen gør sådan noget,...	MÅSKE måske er det sådan, måske er det ikke sådan måske kan en anden gøre det	SOM~MÅDE det skete sådan: ... det er sådan: ... nogen tænker sådan: "-." én som mig den her person gør det sådan det sker sådan som den her person vil have det er godt hvis nogen gør/siger det på den her måde, ikke på en anden måde
	MEGET meget stor, meget lille, meget godt, meget dårligt, meget langt væk, meget tæt på, meget kort tid, meget længe jeg vil meget gerne have det meget meget stor, meget meget god, meget meget langt væk osv.	MERE~FLERE nogen vil have mere/flere, nogen gør mere, nogen ved mere nogen vil vide/sige mere (om det) én mere, to mere, mange flere lever ikke mere ikke sådan mere

STOR noget stort et stort sted meget stort	LILLE~SMÅ noget småt et lille sted meget lille
GOD noget godt, en god person der sker noget godt gør noget godt (for nogen) føler noget godt det her er godt det er godt hvis ...	DÅRLIG noget dårligt, en dårlig person der sker noget dårligt gør noget dårligt (mod nogen) føler noget dårligt det her er dårligt det er dårligt hvis ...
PASSER det passer det passer ikke	

Funktionsord og portmanteauudtryk

De vigtigste funktionsord og portmanteauudtryk (dvs. ét ord som repræsenterer en kombination af to eller flere primeksponenter med et enkelt ord) i den danske version af NSM.

'på', fx 'på det her tidspunkt', 'på det her sted'
'til' fx 'nogen siger noget til nogen'
'om' fx 'en person siger noget om noget'
'i', fx 'der sker noget i nogen', 'i et stykke tid'
'af', fx 'to af det her ting',
'for', fx 'der sker noget godt for nogen'
'mod', fx 'nogen gjorde noget dårligt mod en anden'
'sammen med', fx 'en person gjorde noget sammen med en anden person'
'der', fx 'der sker noget godt'
'det', fx 'det er godt hvis...', det er dårligt hvis...
'de her', flertalsform at 'den her'

'sådan': for SOM + DET HER || den: for DET HER + TING || 'over alt': for ALLE + STEDER || 'herefter': for EFTER + DET HER || 'samtidigt': for SAMME + TIDSPUNKTER || 'ofte' (el. tit): for MANGE + TIDSPUNKTER || '(en) anden': for NOGEN + ANDET || 'de' og 'dem': for DE HER + MENNESKER || 'andre': for ANDRE + MENNESKER || 'nogle': for NOGLE + MENNESKER || 'alle': for ALLE + MENNESKER || 'skal': for KAN + IKKE + IKKE

Stilistiske varianter:
den her = denne, det her = dette, de her = disse

Eksplikationer

Når vi eksplikerer, paraphraserer vi betydningen af komplekse og kulturspecifikke ord og konstruktioner ved hjælp af basale, universelle ord (semantiske primer).

Ikke alle de danske ord som vi måske umiddelbart tænker er basale, er basale i en NSM-forstand. Fx forsøger vi at undgå danske verber med en ikke-universel semantik som fx synes, tror, laver, bliver, giver, går, står, og konnektorer som eller, men, og m.fl.

Vi undgår også ikke-universelle konstruktioner, som fx relativsætninger (en person, som gjorde noget godt), komparativer (bedre end, mere end), indirekte tale (en person sagde at ...). Nogle eksplikationer og scripts kræver at vi udover primer også benytter os af semantiske molekyler. Semantiske molekyler er ikke-primitive betydninger der fungerer som betydningsenheder i mere komplekse semantiske konfigurationer.